

sota la fló del lliri blau», «yo 'm tornaré lletugueta - lletugueta d'ensiam», MilàF (Romlo., 528B6, 531.10).

És usual fins als extrems de la llengua: a Mallorca [docs. de 1652 i 1669 en AlcM], i Eivissa («ensalada», PzCabr.). En els Pirineus la distinció entre el valor col·lectiu i el paper com a succedani de lletuga, es nota més persistent que en el català central, pel fet de seguir usant-se *lejtúga* a Cardós i Areu, on es diu *ansiám* (ans-) de *lejtúga* l'amanida (fr. *salade*); en la generació jove, i en altres pobles veïns (Tor, Farrera), ja hi havia, els anys 1932-4, qui deia *ensiám* per lletuga i arraconava aquest mot. Altrament a la zona pirinenca es parla també d'*enciam de creixems* i d'altres herbes anàlogues, i per a algunes d'elles tals denominacions compostes es converteixen en el nom propi d'algunes tals espècies botàniques: *l'ansiám de tòra*, que es fa vora les fonts a la Vall de Boí (1953); «ensiam que es cabdella» a Areu, etc.

Aquest és un mot que a penes es troba fora del domini català. Tanmateix, amb l'antic valor col·lectiu, i en una forma molt etimològica, va usar-se en un vell parlar d'Itàlia: ja Flechia assenyalava el genovès *inçizamme* en antics textos d'aquella regió (AGI VIII, 362), com a derivat col·lectiu d'INCISUS, i Parodi va posar de relleu la identitat amb el mot català (Rom. XVII, 61), amb l'aprovació de M-Lübke (REW, 4354).

DERIV.: *Enciamada* 'ensiam amanit' [1695, Lacav.]. *Enciamar*. *Enciamera* [1461; *ensia*-, *ansia*- «ensaladera», *Vocab. de la Ceràmica de Manises*, 374, 398]. *L'Ansiaméro* nom que donaven a un pagès propietari a l'horta de Carcaixent (1962), perquè hi conreava *ansizám*. *Enciamet*.

Encíclica, *enciclopèdia*, *enciclopèdic*, *enciclopedisme*, *enciclopedista*, V. *cicle* *Encigalar*, V. *cigala* *Encigonyar*, V. *cigonya* *Encigranyar*, V. nota a *encirar* (CERA) *Encigronat*, V. *cigró* *Encim*, V. *ansins* *Encimalar*, *encimallar*, *encimar*, *encimat*, V. *cim* *Encimbell*, *encimbellament*, *encimbellar*, *encimbrollar*, V. *cimbell* (CIM) *Encimentar*, V. *ciment* *Encimerat*, V. *cimera* *Encimolsar*, V. *cimolsa* *Encinc*, V. *ansins* *Encindriar*, V. *cintra* *Encinglantada*, *encinglar*, *encinglat*, *encinglerat*, V. *cingle* *Encints*, V. *ansins*

ENCINTA, no es pot considerar mot català, i hem de mirar-lo com a mer castellanisme impopular, per al qual, veg. DCEC. És estrany que li vagi donar entrada el DFa., car ni s'usa en el llenguatge viu, ni n'hi ha documentació literària o escrita en textos històrics, etc.; no el registrava encara el DOrt. (1917-1931), ni Lab. (1839-88), DAg., DTo., Bulb., DBal., Escrig, MGadea, BDC XXI, ni Fabra, Gram., 1912. Ni tan sols oralment no s'ha dit mai altra cosa que *prenys*, *prenyada*, *embarassada* o *gràvida*, ni s'explicaria aquest manlleu superflu d'un mot perfectament desusat i estranger. Ni tan sols hi hauria l'excusa que és un mot d'origen llatí, car l'etimologia del cast. *encinta* és ben obscura (es dubta entre l'alteració d'un germanisme i la d'un mot llatí però molt diferent) i ni les dametes finolí-finastres faran escarafall dels dos

darrers mots.

Encintar, *encintat*, V. *cinta* *Encintrar*, V. *cintra* *Encirar-se*, V. *ciri* (CERA) *Enciriar*, V. *ciri* (CERA) *Encís* 'canya prima ---', potser està per *ensisc*, cf. *ensiscar* infra (SISCA) *Encís*, *encisador*, V. *encisar* *Encisam*, *encisamada*, V. *enciam*

ENCISAR, més antigament *etsisar* o *entxisar*, que són les formes usuals en diverses regions, pres del cast. *hechizar*, que també en castellà ha tingut una forma alterada *enchizar*; en castellà és derivat d'*bechizo* 'artifici supersticiós de què es valen els fetillers i bruixes', i aquest, de l'adjectiu *bechizo* 'postís, artificios' (derivat d'*hacer*, *hecho*, 'fer, fet'). □ 1.^a doc.: *Etxisat*, 1647, DTo.; *encís*, 1803, Belv.; *encís* i *encisar* resten generalment admesos des de c. 1860 (Verdaguer).

La forma *entxis(ar)* tingué un ús bastant estès, tan en català com en castellà, en els segles de la nostra decadència: «*enchizado* affaturato» registra el dicc. cast.-it. de Las Casas l'any 1618, «*enchizar*: ensorceiler» el cast.-fr. de Sobrino el 1705 (Gili, Tes.); avui es diu *ençibár* en els parlars de l'Aragó (Ansó, Echo, Sallent, RLiR XI, 103), de Sogorb (*ench*- Torres Fornés) i de Múrcia (*hench*- GASoriano), *ençibéro* arag. (ib.), *hinchiceiro* i *hinchizo* en gallego-asturià, *enchicero* a l'Horta de Múrcia (Rmz. Xarrià), *intxixu* «especie de duende o trasgo» en el basc d'Oiarzun (Mitxelena, *FonHivca.*, p. 67). En la nostra llengua ja ho observava així Sanelo (amb la seva grafia ultracorregida *gi* per *txi*): «*engisat*: hechizado; *engís*: hechizo» (f^o 71v), maestr. *entxisar* «agradar molt ---», *entxis* «lo que encanta ---», GaGirona (*Voc.*, 283; «quina ditxa! oh, mon pare, quin *entxiç*!», *Seidia*, 176). i J. G. M. observava (1935) que era general a tot el valencià.

Una altra variant és la que comenta Montoliu (BDC III, 69-70): «*Bruixa absisada*, *penjada*, diu un vers d'una codolada que esmenta en MilàF (*Obras* III, 428); el mateix Milà, en una de les notes al seu treball sobre *La Codolada* (ib., 438, n. 56), diu que *absisat* i *ensisat* són còpies (corrupcions) del cast. *bechizado*; d'altra banda, en la Sardenya septentrional i en el logudorès viuen les formes *aççisá* significat 'embruixar, seduir', i *aççisu* 'embruixament'. I afegeix que, tant MLWagner (RDR IV, 131) com ell, rebutgen l'opinió de M-Lübke (REW, 67) que volia derivar-ho d'ACCENSUM, ACCENDERE, 'encendre' i adopten el judici de Milà. És clar que tenen raó.

A les Balears s'ha usat una altra forma, més pròxima a aqueix *absisar*: les aparences són d'un cas de la pronúncia mallorquina *ps* > *ts*: «ferit d'amor d'una reyna --- jo vull que s'alè m'etsís, / jo vull que s'alè m'abràs, / y daré tota ma vida / per morir dins son palau», Jeroni Rosselló (*Poetes Bal.*, P. de Mall., 1873, p. 12); «t'ha agafat por? Tu tremoles: com que t'hagen *etçisat*», PdAPenya (*IdOr.* I, 143); també AMAlcover escrivia *etsís* (BDC XIII, 20), i encara que Moll va escriure que el mall. *etçís* sona *ædzís*